

OD ISTOG AUTORA

Vremeplovac iz kamenog doba
Narod iz tepiha

SERIJAL O DISKSVETU

Boja magije	Deda Pras
Svetlost čudesnog	Dušmani
Jednakost rituala	Poslednji kontinent
Mort	Carpe jugulum
Čudotvorac	Peti slon
Sestre po metli	Istina
Piramide	Kradljivac vremena
Straža! Straža!	Noćna straža
Pokretne slike	Akrepski odred
Erik	Neverovatni Moris i njegovi školovani glodari
Kosač	Poštašavili
Veštice na putu	Tras!
Mali bogovi	Štancovanje para
Gospoda i dame	Nevidljivi akademici
Oružane snage	Sloboda narodu!
Duševna muzika	Šmrk
Zanimljiva vremena	Šešir pun neba
Maskarada	Pod punom parom
Glinene noge	

**TERI
PRAČET**

***POTEZ
PEROM***

**IZGUBLJENE
PRIČE**

Prevela
Nevena Andrić

■ Laguna ■

Naslov originala

Terry Pratchett

A STROKE OF THE PEN: THE LOST STORIES

Copyright © Dunmanifestin Ltd 2023

First published as A STROKE OF PEN in 2023 by Doubleday, an imprint of Transworld Publishers. Transworld Publishers is part of the Penguin Random House group of companies.

Foreward copyright © Neil Gaiman 2023

All interior illustrations © Andrew Davidson 2023

Translation copyright © 2024 za srpsko izdanje, LAGUNA

Ova knjiga je posvećena Patu i Džen Harkin, koji su provodili beskrajne sate u Britanskoj novinskoj arhivi u selu Boston Spa u Jorkširu, u potrazi za datumima kada su objavljeni delovi priče *Potruga za ključevima*. Pošto Rob Wilkins i ja isprva nismo znali kada su štampani, Pat i Džen su morali da pregledaju hiljade brojeva *Vestern dejli presa* i usput su otkrili Terijeve priče izdate pod pseudonimom „Patrik Kerns“, koje ovde prvi put ponovo objavljujemo.

Posvećena je i Krisu Lorensu, koji se, s petnaest godina, toliko oduševio Terijevom pričom *Potruga za ključevima* da je iscepio stranice *Vestern dejli presa* na kojima se nalazila i čuvao ih četrdeset godina pre nego što je isekao same stupce i odstranio datume; srećom. Da nije, Harkinovi ne bi otišli u potragu i iskopali ostale priče u ovoj knjizi.

Njihovi smo veliki dužnici.

Kolin Smajt

Sadržaj

<i>Predgovor Nila Gejmena</i>	9
<i>Uvod Kolina Smajta</i>	15
Kako je sve počelo.....	17
Fosilna plaža	25
Pravi Divlji zapad	39
Kako je Skrudž doživeo prosvetljenje i produhovljenje (Ho! Ho! Ho!) i opet postao gundalo.	49
Traži se: debeli veseljak sa crvenom vunenom kapom .	57
Jarebica u poštanskom sandučetu	63
Novi Deda Mraz	69
Velika gradska pita.	75
Kako je dobri kralj Venceslas zavoleo pop muziku na Stevanjdan	81
Potruga za zmajevima	89
Patuljci kao kod kuće	99

Iz konjskih izvora	.107
Vreme u Blekberiju	.117
Blekberijska džungla	.127
Ukleti parni valjak	.137
Ne rastu pare na drveću	.147
Stvor iz Blekberija	.155
Gospodin Braun odlazi na letovanje i doživljava nezgodu	.163
Glavurdine kule	.175
Potraga za ključevima	.185
<i>Potraga za ključevima (napisali Pat i Džen Harkin)</i> .	.225
Zahvalnica i izvori	.229
<i>O piscu.</i>	.235

Uvod Kolina Smajta

Uvek sam bio zbunjen što je sedamdesetih Teriju tu i tamo ponestajalo inspiracije za priče u stilu onih za *Baks fri pres*.

Zapravo nije: samo nisam dovoljno pažljivo tražio. U vreme kada je pisao *Tamnu stranu Sunca*, *Stratum* i prvi roman o Disksvetu – *Boju magije*, takođe je pisao i kratke priče za *Vestern dejli pres*, prvo pod pseudonimom, a kasnije i pod sopstvenim imenom.

I tako u pračetovski kanon oberučke primamo i „Patrika Kernsa“: pretpostavljamo da Patrik zvuči slično kao Pračet, a Kerns je bilo devojačko prezime njegove majke. Osim toga, ko bi drugi u pričama pominjao Štrokšir, Blekberi, Staru Pustaru i Ministarstvo gnjavaže ili naučni institut čije ime – Blekberijski institut za primenjene koještarije – sumnjivo nalikuje nečemu što bi moglo postojati na budućem Nevidljivom univerzitetu na Disksvetu? Slutim da ga je novinarska etika sprečavala da piše za više novina u isto vreme pod pravim imenom, a u to vreme je bio zaposlen u *Bat end vest ivning kroniklu*. Ipak, ove priče nose jedinstveni pečat Terija Pračeta.

Da nije bilo Krisa Lorensa, koji je iscepio dotične stranice iz *Vestern dejli presa*, ne bismo znali za *Potragu za ključevima*, Terijevu priču iz 1984, pre januara 2022. Pošto Kris nije sačuvao datume objavljivanja, strastveni praćetovci Pat i Džen Harkin počeli su da prečešljavaju brojeve iz sedamdesetih i osamdesetih u Britanskoj novinskoj arhivi u selu po imenu Boston Spa u Jorkširu, i nastavili su sve dok ih nisu našli, a usput su otkrili i priče pod pseudonimom Kerns.

Iako sam tolike godine proveo kao Terijev izdavač a zatim agent, to mi nije ama baš nimalo pomoglo da dođem do njegovih kratkih dela – ipak, kao što je napisao u posveti meni u *Zmajevima u Trošnom zamku*, postojale su priče koje je on „pažljivo sakrio i zatim planski potpuno zaboravio na njih“. Nisam ni bio svestan koliko su te reči istinite. Možda je stvarno zaboravio na njih. Svakako za njih nikad nismo čuli ni Rob Vilkins ni ja.

Sa ogromnim zadovoljstvom sada konačno možemo podeliti s vama izgubljene Terijeve priče.

Kolin Smajt

Kako je sve počelo...

O d samog početka pojedini stariji pećinski ljudi su se u potpunosti protivili ovoj ideji. „Neprirodno je“, govorili su. „Uostalom, dokle će nas dovesti sve to?“

Ipak, mlađi pećinski ljudi su govorili: „Deda, to ti je napredak. Dodaj nam još jednu cepanicu.“

To čudo se zvalo „vatra“ i u pećinu ga je doneo pronalazač Og, koji je rekao da ga je našao kako jede drvo. Mora se držati u malom kamenom kavezu, kazao je. Može da te „greje“, kazao je, a to je suprotno onom što osećaš kad kiša noću kaplje u pećinu.

Poglavicu Hala ovo je malo zbunilo i zabrinulo.

„Jesi li siguran da ovog puta ništa neće poći naopako?“, pitao je. „Kao da nije dosta što me je pogodio onaj tvoj štap za bacanje.“

„Koplje“, ispravio ga je Og. „To je bila greška u nacrtu, čisto da znaš. Ovo ne može da omane. Ako ga ne hraniš drvetom, ono umre.“

„Baš neobično“, rekao je Hal.

Te noći pećinski ljudi su sedeli oko nove vatre i jeli hladnu mamutovinu dok su, negde napolju, ogromna stvorenja tromo trupkala i kijala u mrkloj tami. Og je nadugačko i naširoko pričao o sjajnim mogućnostima koje će im njegov izum pružiti. Hal je žvakao mamutovinu i gledao plamenove.

Vatra ga ujede.

„Joj!“

„Nemoj da je pipaš“, reče Og žurno. „Voli da gricne.“

„Oдох ja u krevet“, reče Hal nadureno i odgeguca se odatle, sisajući prst.

Jednoj ženi su dali zadatak da čuva i hrani vatru dok su muškarci u lovu. Uskoro je vatra postala deo pećinskog života.

Onda je jednog dana Og slučajno ispustio u nju komad divlje svinjetine i tako izmislio kuvanje. Kuvanje! Čak ni Hal nije zanovetao! Mamutovina se mogla spremi na dvadeset i sedam načina, a to je bio tek početak.

Bilo je omleta od dodoovih jaja i sosova od zmija. Bilo je komadeški pečene veprovine u umaku od meda. I naravno, bilo je pite od pečuraka muhara i supe od smrtonosnog velebilja, što je bilo nezgodnije.

„Bez muke nema nauke“, rekao je Og vedro. „Svi grešimo.“

Posle toga ga živ čovek nije mogao zaustaviti. Ugljenom je crtao po zidovima pećine i izumeo slikarstvo. Uspeo je da ukroti vučje mladunče i izumeo pse. Ipak, nevolje su počele tek kasnije.

Og je izmislio... no, sasvim *slučajno* je ostavio grožđe u činiji vode, i kad ga se setio, grožđe je već bilo prevrelo.

Vino je bilo divnog ukusa. Kad su svi došli kući iz lova, i oni su probali. Svi osim Hala. On je još jurio jednu naročito brzu žirafu po ravnici.

Zaustavio se kad je namirisao dim. Dopirao je iz pećine. „!“, pomislio je. „Vatra je pobegla na slobodu!“

Hal je ostavio žirafu i dao se u trk. Svuda oko pećine trava i drveće su plamteli, i on je stenjao i psovao dok se probijao kroz vreli pepeo. Unutra, mirno usnulo pleme oporavljalo se od posledica Ogovog najnovijeg izuma.

„Budite se!“, dreknu Hal. „Pustili ste vatru da pobegne!“

Rasla je brzo. Kilometrima unaokolo ogromni plamenovi su pucketali kroz travu. Životinje su bežale. Krešteći, ptice su izletale iz dima.

Napola zaslepljeni, gušeći se na vrelom vazduhu, članovi plemena su pošli za Halom do reke. Zagazili su među trsku i briznuli u plač.

Beo od besa, Hal se okrenu žalostivom Ogu.

„Eto“, zareža on. „Gotovo. Ja ovo više trpeti neću. Dosta mi je. Samo nevolje stvaraš. Strpljiv sam ja pračovek, ali ovog puta si ga preterao. Gubi se iz plemena.“

Og se pokunjeno odvukao kroz trsku i ne osvrnuvši se.

„Je li ovo pametno?“, upita Ug, jedan od najstarijih praljudi. „Nastradaće tako sasvim sam.“

Hal frknu.

„A kakvi su naši izgledi? Sigurno nema divljači kilometrima unaokolo. Vatra se izgleda nije tako daleko proširila nizvodno. Hajdemo. Ako ne odemo odavde, pomrećemo od gladi.“

Sutradan su čitavog dana gacali kroz blato. Tu i tamo vatra je još gorela, a gde nije bilo plamenova, ostao je samo vrući sivi pepeo.

Uveče je počela kiša. Pleme je nemirno prespavalo u krošnji oprljenog drveta dok su ispod njih režali i vrebali sabljozubi tigrovi.

Kiša je potrajala i čitavog sutrašnjeg dana. Pleme ga je uglavnom provelo zbijeno u malenoj udubini među stenjem.

Posle izvesnog vremena neko reče: „Vatra je bar bila topla.“

A neko drugi dodade: „Pečena zebra je možda nešto najbolje što mi se dogodilo u životu.“

Dok je sunce tonulo u gomilu crnih oblaka, čak i Ug čežljivo reče: „Nije on bio loš, na svoj način.“

Hal se strese. „Verovatno bi zapalio ceo svet da smo ga pustili“, progundā.

U daljini je zavijao vuk. Odgovori mu još jedan. Ovaj je bio mnogo bliži.

Odjednom Hal ugleda crno obličje kako se šunja duž ivice udubine i kosa mu se diže na glavi.

„Žene i deca u sredinu!“, viknu i dohvati kamen.

Vukovi ih opkoliše. Praljudi su ih udarali štapovima i gađali kamenjem, ali vukovi su zbog požara bili očajnički gladni. I činilo se da ih dolazi sve više.

Onda u uvalu uskoči Og s raspaljenom granom u ruci. Zavitla je na vukove i poče da petlja nešto oko parčeta drveta neobičnog oblika. Bio je to luk. Strele zapljuštaše po čoporu, koji je kevtāo.

Og nije rekao ništa. Kada je i poslednji vuk pobegao, on naprosto mahnu saplemenicima da pođu za njim i povede ih do malene čistine gde se na vatri peklo nekoliko zebri. Ispod drveća beše sagradio čudnu pećinu od granja i paprati. Izgledala je toplo i primamljivo.

U svakom slučaju, Hal sada nije mogao odbiti da opet primi Oga u pleme. Nije mogao, jer većina praljudi već se beše bacila na komade zebrovine.

„Pratio sam vas. Pomislio sam da ću vam na kraju ipak možda zatrebati“, bilo je sve što je Og rekao.

Uskoro su sagradili seoce.

Og je otkrio da seme klija i izumeo je zemljoradnju.

Izmislio je klopke za životinje – tako mnogo lakše uhvatiš meso nego kad ideš u lov. Onda je izumeo krila i nažalost rešio je da ih isproba na vrhu jedne litice.

Ipak, nekoliko mladih i naprednih praljudi ugledalo se na njega i izmislilo je civilizaciju – naposletku.

Selo je raslo. Deo ravnice su pretvorili u njive. Manje-više uskoro, lovci poput Hala počeli su da deluju pomalo blesavo. Tako je sve počelo.

Hal je sedeo ispred kolibe, izgledao zamišljeno i osećao se pomalo nelagodno.

„Pitam se kud sve ovo vodi.“